

# PRESERVE AND PROMOTE THE TRADITIONAL CULTURE VALUES OF THE PA THEN PEOPLE ASSOCIATED WITH TOURISM DEVELOPMENT IN TUYEN QUANG PROVINCE

Le Thi Bich Thuy<sup>a</sup>  
Ngo Thu Huyen<sup>b</sup>

<sup>a</sup>Vietnam Academy for Ethnic Minorities  
Email: [lebichthuyhcm@gmail.com](mailto:lebichthuyhcm@gmail.com)

<sup>b</sup>Tuyen Quang Provincial Department of Science and Technology

Received: 06/10/2023; Reviewed: 13/10/2023; Revised: 19/10/2023; Accepted: 03/11/2023; Released: 20/11/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/239>

Tuyen Quang is a northeastern mountainous province, with favorable geographical location and natural conditions, rich cultural identity with diversity and richness of ethnic groups. Throughout their existence and development, each ethnic community here has created their own unique cultural heritages, contributing to enriching the folk cultural treasure of the Vietnamese ethnic groups. Among them, the Pa Then people are one of the ethnic minorities in Tuyen Quang province that still preserve various unique traditional cultural features of the community. This article focuses on identifying the splendid traditional cultural heritage values of the Pa Then people in Tuyen Quang province and proposes solutions to preserve and promote their traditional cultural heritage values associated with tourism development in Tuyen Quang province.

**Keywords:** Promoting cultural values; Pa Then people; Tourism development; Tuyen Quang Province.

## 1. Đặt vấn đề

Tuyên Quang là tỉnh miền núi phía Đông Bắc, có vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên thuận lợi và giàu bản sắc văn hoá với sự đa dạng, phong phú của các tộc người. Đây là vùng đất sinh sống của 22 cộng đồng dân tộc như: Kinh, Tày, Dao, Mông, Sán Chay, Nùng, Sán Dìu, Pà Thẻn, La Chí, Cao Lan, Ngái, Mường, Giáy, Pu Páo, Hoa,... Trong quá trình tồn tại và phát triển, mỗi cộng đồng dân tộc nơi đây đã sáng tạo nên những di sản văn hóa vật thể, phi vật thể riêng biệt, đa dạng góp phần làm phong phú kho tàng văn hóa dân gian của các dân tộc Việt Nam. Trong đó, người Pà Thẻn là một trong những dân tộc rất ít người trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang. Người Pà Thẻn sinh sống chủ yếu ở hai thôn Khuổi Hóp và Nà Luông thuộc hai xã Hồng Quang (huyện Lâm Bình), xã Linh Phú (huyện Chiêm Hoá). Hiện nay, người Pà Thẻn ở tỉnh Tuyên Quang vẫn lưu giữ được nhiều nét văn hoá truyền thống đặc sắc của cộng đồng.

## 2. Tổng quan nghiên cứu

Người Pà Thẻn là một trong những dân tộc rất ít người sinh sống tập trung chủ yếu ở tỉnh Tuyên Quang và tỉnh Hà Giang. Cho đến nay, đã có nhiều công trình nghiên cứu ở các khía cạnh khác nhau về

những giá trị di sản văn hoá của người Pà Thẻn ở Việt Nam. Trong đó, một số công trình nghiên cứu trực tiếp bàn về vấn đề bảo tồn, phát huy giá trị văn hoá của người Pà Thẻn như: “Mùa xuân với lễ hội “nhảy lửa” của người Pà Thẻn” (Bình, 2003), “Nét đẹp trong trang phục Pà Thẻn” (Vân, 2003), “Văn hóa truyền thống dân tộc Pà Thẻn” (Tuấn, 2004), “Trang phục truyền thống ở phụ nữ Pà Thẻn” (Chung, 2005), “Tết của người Pà Thẻn” (Cư, 2005), “Tết mông 5 tháng năm của người Pà Thẻn” (Nguyễn, 2008), “Đôi nét về món ăn và cách chế biến của người Pà Thẻn” (Hiếu, 2009), “Lông hoa trong đám cưới của người Pà Thẻn” (Hoà, 2013), “Nét độc đáo trong tín ngưỡng của dân tộc Pà Thẻn ở tỉnh Tuyên Quang” (Hoa & Hạnh, 2021),... Các công trình nghiên cứu đã tiếp cận vấn đề giá trị văn hoá truyền thống của người Pà Thẻn dưới nhiều góc độ khác nhau như: Giới thiệu những nét văn hoá đặc sắc trong đời sống văn hoá vật chất và tinh thần của người Pà Thẻn; thực trạng việc bảo tồn, phát huy giá trị di sản văn hóa của người Pà Thẻn; những vấn đề đặt ra trong công tác bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa của người Pà Thẻn ở Việt Nam hiện nay. Tuy nhiên, chưa có công trình chuyên biệt nào khái quát toàn diện, hệ thống về phát huy giá trị di sản văn hoá của người Pà Thẻn gắn với phát triển du

lịch bền vững ở tỉnh Tuyên Quang. Vì vậy, kế thừa kết quả các công trình nghiên cứu đã đạt được, bài viết tập trung làm rõ tiềm năng giá trị di sản văn hoá của người Pà Thẻn sinh sống trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang, đánh giá thực trạng và đề xuất những giải pháp bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hoá truyền thống tốt đẹp của người Pà Thẻn gắn với phát triển du lịch tỉnh Tuyên Quang.

### 3. Phương pháp nghiên cứu

Bài viết sử dụng phương pháp tiếp cận liên ngành văn hoá học, phương pháp thu thập tài liệu thứ cấp, phương pháp phân tích và tổng hợp tài liệu thứ cấp về di sản văn hoá truyền thống của người Pà Thẻn. Kế thừa kết quả các công trình nghiên cứu đã đạt được, bài viết tập trung nhận diện những giá trị di sản văn hoá truyền thống tiêu biểu của người Pà Thẻn ở tỉnh Tuyên Quang, đề xuất những giải pháp bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hoá truyền thống tốt đẹp của người Pà Thẻn của gắn với phát triển du lịch tỉnh Tuyên Quang.

### 4. Kết quả nghiên cứu

#### 4.1. Văn hoá truyền thống của người Pà Thẻn ở tỉnh Tuyên Quang

Người Pà Thẻn là dân tộc rất ít người sinh sống trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang và cư trú xen kẽ với người Tày, người Dao những vẫn bảo tồn được nhiều giá trị văn hoá truyền thống tốt đẹp thể hiện được tư tưởng, tình cảm và bản sắc văn hoá phong phú, độc đáo của tộc người. Người Pà Thẻn với quan niệm “vạn vật hữu linh” nên có nhiều phong tục tập quán, tín ngưỡng gắn liền với các nghi lễ vòng đời như: thờ cúng tổ tiên và các vị thần, cưới xin, tang ma, lễ vào nhà mới, lễ đặt, lễ cấp sắc,... Bên cạnh đó, người Pà Thẻn cũng có nhiều nghi lễ liên quan đến canh tác nông nghiệp như: cúng khi tra hạt, cúng com mới,... “Với tín ngưỡng đa thần cho nên trong đời sống của dân tộc Pà Thẻn họ thực hiện rất nhiều nghi lễ với mong muốn cầu sự giúp đỡ của các thần linh cho cuộc sống bình an, mưa thuận gió hoà, mùa màng tươi tốt, loại trừ điều ác làm hại bản làng mình như: lễ cúng miếu làng, lễ cúng ma làng, lễ nhảy lửa, lễ cúng 30 tết, lễ gọi hồn, các nghi lễ liên quan đến nông nghiệp, các nghi lễ vòng đời,...” (Hoa & Hạnh, 2021, tr.145).

Người Pà Thẻn có kho tàng văn hoá truyền thống rất phong phú và đặc sắc thể hiện rõ nét đời sống văn hoá tinh thần với ý nghĩa nhân văn sâu sắc trong đời sống của người Pà Thẻn. Trong đời sống văn hoá tinh thần, người Pà Thẻn có nhiều loại hình nghệ thuật diễn xướng dân gian vẫn được bảo tồn và phát huy trong đời sống sinh hoá văn hoá cộng

đồng như: hát đối đáp (hát giao duyên), hát ru,... “Hát giao duyên của người Pà Thẻn là một hình thức hát đa dạng và phong phú, thường được hát vào dịp lễ, tết, đám cưới. Đối tượng hát thường là nam nữ thanh niên với nội dung ca ngợi quê hương, làng xóm, bày tỏ tình yêu đôi lứa...” (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Tuyên Quang, 2010, tr.18). Giai điệu lời bài hát ngân nga, mượt mà với nội dung ca ngợi quê hương, bày tỏ tình cảm lứa đôi, phản ánh những vất vả của con người trong lao động sản xuất, thể hiện sự lạc quan và niềm tin, hy vọng về cuộc sống tốt đẹp,...

Người Pà Thẻn cũng có nhiều lễ hội, tết truyền thống trong năm như: Tết Nguyên đán, Tết rằm tháng giêng, Tết thanh minh, Tết trâu, Tết 27/9, Lễ hội nhảy lửa,... Trong các lễ hội, nhiều trò chơi dân gian thu hút được đông đảo người dân tham gia như: đánh cù, đánh khăng, đánh yến, chơi đu dây,... Với quan niệm thần lửa là vị thần linh có quyền lực tối cao và linh thiêng giúp xua đuổi những điều dữ, đẩy lùi bệnh tật và mang lại cho con người sức mạnh phi thường, mang tới cho con người sự ấm áp và những điều tốt đẹp nên trong đời sống văn hoá của người Pà Thẻn có lễ hội truyền thống độc đáo là Lễ hội Nhảy lửa. Lễ hội không chỉ thể hiện đời sống tín ngưỡng của người Pà Thẻn mà còn mang ý nghĩa gắn kết cộng đồng và giáo dục về đạo đức, lối sống, cách ứng xử giữa con người với thiên nhiên. “Lễ hội Nhảy lửa của người Pà Thẻn thường diễn ra vào những lúc nông nhàn, được bắt đầu từ tháng Mười âm lịch cho tới tháng Giêng năm sau. Mỗi khi diễn ra lễ hội Nhảy lửa, tất cả mọi người trong bản đều có mặt để hò reo, cổ vũ. Đây là lễ hội chứa nhiều yếu tố siêu nhiên, nhiều tín ngưỡng. Đặc biệt, còn in đậm dấu ấn của Sa man giáo có nguồn gốc từ thời nguyên thủy rất khó lý giải, đó là thầy pháp nhập vào cõi thần linh, giao tiếp và mời thần linh xuống trần gian nhập vào con người để nhảy vào. Tuy còn mang màu sắc tâm linh và huyền bí, nhưng Lễ hội Nhảy lửa truyền thống của dân tộc Pà Thẻn là minh chứng cho sức mạnh và quá trình lao động, chế ngự thiên nhiên để sinh tồn và phát triển của con người. Trong lễ hội nhảy lửa còn diễn ra các hoạt động văn hoá khác như ca múa nhạc, trình diễn trang phục các dân tộc và đặc biệt là phần thi kéo chày, đây là một trong những phần thi rất độc đáo và huyền bí của người Pà Thẻn” (Hoa & Hạnh, 2021, tr.145).

Hiện nay, người Pà Thẻn vẫn lưu giữ được nhiều tri thức truyền thống của tộc người trong lao động sản xuất như: tập quán canh tác trồng lúa, trồng ngô; tập quán trong chăn nuôi gia súc, gia cầm; tập quán săn bắt, hái lượm,... và nhiều tri thức dân gian

về chăm sóc sức khỏe như những bài thuốc nam để chữa bệnh sỏi thận, đau khớp, đau dạ dày, chữa bệnh gan và nhiều bài thuốc tắm cho trẻ mới sinh phòng tránh các bệnh về đường, đau mắt,...

Tập quán ăn, uống của người Pà Thên rất đơn giản với những món ăn được chế biến từ gạo, ngô, khoai sắn, củ mài,... với cách chế biến đơn giản gồm các món luộc, xào, nấu canh. Vào những dịp lễ tết, người Pà Thên thường chế biến các món ăn từ gạo như: bánh dày sừng bò, bánh trôi,... và đồ uống của người Pà Thên trong các dịp lễ, tết là rượu được làm từ nguyên liệu là cây tao, culy, gạo, ngô, sắn,...

Trang phục truyền thống của người Thên rất độc đáo và có sự khác biệt với trang phục của các dân tộc thiểu số (DTTS) khác. Y phục của người phụ nữ Pà Thên gồm: khăn, áo, váy và dây lưng được khâu từ vải do người dân tự dệt với màu sắc sặc sỡ. “Trên y phục của phụ nữ Pà Thên có điểm nổi bật là chiếc khăn đội đầu, đồng bào gọi là ke sọ. Khăn được khâu bằng vải màu đỏ, thêu hoa văn hình mũi tên nổi tiếp, hai đầu khăn có kết tua rua bằng sợi màu vàng, xanh, đỏ” (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Tuyên Quang, 2010, tr.18). Trang sức của người phụ nữ Pà Thên gồm có vòng cổ, vòng tay và hoa tai được đúc bằng bạc. Trang phục của nam giới người Pà Thên đơn giản với áo màu đen xẻ tà và quần may kiểu “chân què”, cap được may bằng vải màu trắng hoặc khác màu.

Người Pà Thên thường rất thận trọng trong việc chọn vùng đất và địa hình để xây dựng nhà. Người Pà Thên thường chọn những vùng đất rộng rãi, bằng phẳng và thuận tiện về nguồn nước sinh hoạt để dựng nhà. “Khi tìm được miếng đất vừa ý về địa hình, địa lý cũng như hướng mở cửa chính, họ tiến hành thử đất để biết được các thần linh có cho phép dựng nhà và sinh sống ở đó hay không” (Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Tuyên Quang, 2010, tr.18). Hiện nay, những ngôi nhà của người Pà Thên đã có sự thay đổi về vật liệu xây dựng nhà mang yếu tố kiên cố và vững chắc hơn nhưng ngôi nhà của người Pà Thên vẫn giữ được kiểu dáng, kiến trúc và cách bài trí trong ngôi nhà truyền thống.

#### **4.2. Bảo tồn và phát huy các giá trị di sản văn hoá truyền thống của người Pà Thên ở tỉnh Tuyên Quang**

Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của cộng đồng các DTTS sẽ góp phần làm cho nền văn hóa đồng bào các DTTS ngày càng phong phú, củng cố sự thống nhất, đoàn kết giữa các dân tộc và tạo nên sức mạnh nội sinh to lớn góp phần phát triển bền vững đất nước. Từ năm 2001 đến nay, Thủ tướng Chính phủ đã phê duyệt nhiều

chiến lược, chương trình mục tiêu quốc gia nhằm bảo tồn và phát huy giá trị văn hóa tộc người như: Quyết định số 71/2001/QĐ-TTg ngày 04/5/2001 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt các chương trình và mục tiêu quốc gia giai đoạn 2001-2005 đã đề cập đến mục tiêu bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa tiêu biểu của dân tộc, xây dựng và phát triển đời sống văn hóa cơ sở; Quyết định số 124/2003/QĐ-TTg ngày 17/6/2003 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt đề án bảo tồn, phát triển văn hoá các DTTS Việt Nam với mục tiêu tổng quát: “Bảo tồn, kế thừa có chọn lọc và phát huy những tinh hoa văn hóa truyền thống, xây dựng và phát triển những giá trị mới về văn hóa, nghệ thuật của các DTTS...”; Quyết định số 125/2007/QĐ-TTg ngày 31/7/2007 của Thủ tướng Chính phủ Phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia về văn hoá giai đoạn 2006 – 2010 trong đó có mục tiêu bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa tiêu biểu của các dân tộc và thực hiện các những dự án sưu tầm, bảo tồn và phát huy giá trị các di sản văn hóa phi vật thể của dân tộc Việt Nam, dự án điều tra, nghiên cứu, bảo tồn một số làng, bản tiêu biểu và lễ hội đặc sắc của DTTS...; Quyết định số 1270/QĐ-TTg vào ngày 27/7/2011 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt đề án Bảo tồn, phát triển văn hóa các DTTS Việt Nam đến năm 2020 đã xác định mục tiêu tổng quát, mục tiêu cụ thể và các nhiệm vụ trọng tâm trong hoạt động bảo tồn và phát huy giá trị tích cực trong văn hóa của đồng bào DTTS: “Huy động sức mạnh của toàn xã hội nhằm phát triển văn hóa dân tộc, góp phần để văn hóa thực sự là nền tảng tinh thần của xã hội, vừa là mục tiêu vừa là động lực phát triển kinh tế - xã hội (KT-XH), đảm bảo an ninh quốc phòng, bảo đảm toàn vẹn chủ quyền lãnh thổ quốc gia; Bảo tồn, phát huy bản sắc văn hóa truyền thống của các DTTS phù hợp với tình hình thực tế, đặc biệt chú trọng địa bàn các dân tộc có nguy cơ bị biến dạng văn hóa cao (các dân tộc rất ít người không có điều kiện tự bảo vệ văn hóa của mình; bảo tồn và phát triển văn hóa các DTTS tại khu vực biên giới, hải đảo, khu vực tái định cư của các thủy điện). Phát huy vai trò của các chủ thể văn hóa trong phát triển văn hóa truyền thống của các dân tộc; Tôn vinh các giá trị văn hóa truyền thống tốt đẹp của các DTTS; khích lệ sáng tạo các giá trị văn hóa mới. Góp phần giảm dần sự chênh lệch về mức sống và hưởng thụ văn hóa giữa các vùng, các dân tộc, gắn kết giữa phát triển kinh tế với bảo tồn và phát triển văn hóa các dân tộc; Tăng cường đầu tư của Nhà nước, đẩy mạnh xã hội hóa các hoạt động văn hóa, huy động mọi nguồn lực cho bảo tồn và phát triển văn hóa các DTTS Việt Nam, gắn kết giữa nhiệm

vụ phát triển kinh tế với phát triển văn hóa, đặc biệt tại các địa bàn trọng điểm: Vùng đồng bào DTTS, vùng sâu, vùng xa, vùng đặc biệt khó khăn, biên giới, hải đảo”. Bên cạnh đó, Luật Di sản văn hóa Việt Nam (sửa đổi, bổ sung 2009) và những Nghị định, Thông tư, Chương trình mục tiêu quốc gia về vấn đề bảo tồn và phát huy các di tích lịch sử - văn hóa đã tạo cơ sở khách quan cho công tác bảo tồn, phát huy giá trị văn hóa truyền thống của các DTTS như: Nghị định số 98/2010/NĐ-CP ngày 21/9/2010 của Chính phủ Quy định chi tiết thi hành một số điều của Luật Di sản văn hóa và Luật sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Di sản văn hóa; Nghị định số 70/2012/NĐ-CP ngày 19/9/2012 của Chính phủ Quy định thẩm quyền, trình tự, thủ tục lập, phê duyệt quy hoạch, dự án bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích lịch sử - văn hóa, danh lam thắng cảnh; Thông tư số 04/2010/TT-BVHTTDL ngày 30/6/2010 của Bộ Văn hóa, Thể thao, Du lịch Quy định về việc kiểm kê di sản văn hóa phi vật thể và lập hồ sơ khoa học di sản văn hóa phi vật thể để đưa vào danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia; Thông tư số 09/2011/TT-BVHTTDL ngày 14/7/2011 của Bộ Văn hóa, Thể thao, Du lịch Quy định về nội dung hồ sơ khoa học để xếp hạng di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh; Thông tư số 18/2012/TT ngày 28/12/2012 của Bộ Văn hóa, Thể thao, Du lịch Quy định chi tiết một số quy định về bảo quản, tu bổ, phục hồi di tích; Kết luận số 65-KL/TW ngày 30/10/2019 của Bộ Chính trị về tiếp tục thực hiện Nghị quyết số 24-NQ/TW ngày 12/3/2003 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa IX về công tác dân tộc trong tình hình mới; Quyết định số 1909/QĐ-TTg ngày 12/11/2021 của Thủ tướng Chính phủ về việc phê duyệt Chiến lược phát triển văn hóa đến năm 2030; Quyết định số 1719/QĐ-TTg ngày 14/10/2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển KT-XH vùng đồng bào DTTS và miền núi giai đoạn 2021-2030, giai đoạn I: từ năm 2021 đến năm 2025, trong đó có dự án 6 về bảo tồn và phát huy giá trị văn hoá truyền thống tốt đẹp của các DTTS gắn với phát triển du lịch,...

Trong những năm qua, tỉnh Tuyên Quang luôn quan tâm bảo tồn và phát huy các giá trị văn hoá truyền thống của các cộng đồng DTTS. Tỉnh Tuyên Quang đã tiến hành kiểm kê các di sản văn hoá trên địa bàn toàn tỉnh và phục dựng, duy trì, phát triển các lễ hội truyền thống của các cộng đồng dân tộc. Hiện nay, tỉnh Tuyên Quang có 658 di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh bao gồm 474 di tích lịch sử, 127 di tích văn hóa và 57 danh lam

thắng cảnh. Trong đó, 182 di tích đã được xếp hạng cấp quốc gia và 259 di tích được xếp hạng cấp tỉnh. Tại Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Tuyên Quang lần thứ XVII, nhiệm kỳ 2020-2025 đã đề ra mục tiêu “đưa tỉnh Tuyên Quang phát triển khá, toàn diện, bền vững trong khu vực miền núi phía Bắc”. Trong đó, Nghị quyết Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh Tuyên Quang lần thứ XVII cũng xác định: “Phát huy tiềm năng, đẩy mạnh phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng của tỉnh” là một trong ba khâu đột phá về phát triển KT-XH trong nhiệm kỳ 2020-2025. Là vùng đất có rất nhiều tiềm năng, lợi thế về tài nguyên du lịch văn hóa với 658 di tích lịch sử - văn hóa và danh lam thắng cảnh, 425 di sản văn hóa phi vật thể của các dân tộc, tỉnh Tuyên Quang xác định đây là nguồn lực văn hoá quan trọng để phát triển du lịch “trở thành ngành kinh tế quan trọng của tỉnh”, góp phần thúc đẩy phát triển KT-XH bền vững. Để phân đầu đưa du lịch sớm trở thành ngành kinh tế quan trọng của tỉnh, ngày 16/6/2021 Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh (khóa XVII) đã ban hành Nghị quyết số 29-NQ/TU về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng của tỉnh. Triển khai thực hiện hiệu quả các mục tiêu, nhiệm vụ, giải pháp tại Nghị quyết số 29-NQ/TU ngày 16/6/2021 của Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh (khóa XVII) về phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng của tỉnh, UBND tỉnh Tuyên Quang ban hành Quyết định số 426/QĐ-UBND ngày 30/7/2021 ban hành Đề án phát triển du lịch tỉnh Tuyên Quang đến năm 2025, định hướng đến năm 2030, với mục tiêu phát triển nhanh và bền vững ngành du lịch, “khuyến khích xây dựng các sản phẩm du lịch đặc sắc; trở thành điểm đến hấp dẫn trong khu vực miền núi phía Bắc, thu hút ngày càng nhiều du khách đến tham quan, trải nghiệm, sớm đưa du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng của tỉnh, góp phần chuyển dịch cơ cấu kinh tế, lao động, tạo việc làm, nâng cao thu nhập cho người dân và doanh nghiệp, tăng thu ngân sách cho địa phương; phát triển ngành du lịch là ngành tổng hợp thúc đẩy các ngành kinh tế khác phát triển...” Để triển khai hiệu quả các dự án trong chương trình mục tiêu quốc gia phát triển KT-XH vùng đồng bào DTTS và miền núi, trong đó có dự án bảo tồn và phát huy giá trị văn hoá truyền thống tốt đẹp của các DTTS gắn với phát triển du lịch, Ủy ban nhân dân tỉnh Tuyên Quang đã ban hành nhiều văn bản như: Kế hoạch số 127/KH-UBND ngày 30/6/2022 về thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển KT-XH vùng đồng bào DTTS và miền núi trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang, giai đoạn 2021-2025 và năm 2022; Quyết định số 428/QĐ-

UBND ngày 01/7/2022 của Ủy ban nhân dân tỉnh về giao kế hoạch vốn ngân sách nhà nước thực hiện Chương trình mục tiêu quốc gia phát triển KT-XH vùng đồng bào DTTS và miền núi trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang, giai đoạn 2021-2025 và năm 2022,... Từ đây, công tác công tác bảo tồn và phát huy giá trị di sản văn hoá của cộng đồng các DTTS gắn với phát triển du lịch bền vững tỉnh Tuyên Quang đã đạt được những kết quả đáng ghi nhận. Nhiều di sản văn hóa vật thể, phi vật thể của cộng đồng các DTTS được xếp loại và được đưa vào danh mục Di sản văn hóa phi vật thể Quốc gia. Trong đó, Lễ hội Nhảy lửa của người Pà Thên đã có lịch sử lâu đời, được gìn giữ, duy trì qua nhiều thế hệ và thể hiện bản sắc văn hoá độc đáo của cộng đồng người Pà Thên đã được đưa vào Danh mục di sản văn hóa phi vật thể quốc gia (năm 2012) nhằm bảo tồn và phát huy một lễ hội độc đáo, mang đậm bản sắc văn hóa tộc người và thu hút được đông đảo cộng đồng tham gia.

Hiện nay, nhiều di sản văn hoá và các loại hình nghệ thuật truyền thống của người Pà Thên vẫn được bảo tồn và phát huy trong đời sống sinh hoạt văn hoá-xã hội cộng đồng. Hàng năm, nhiều hoạt động Lễ hội Nhảy lửa của người Pà Thên luôn được các cấp chính quyền địa phương quan tâm phục dựng và tổ chức nhằm giúp đồng bào người Pà Thên gìn giữ được văn hoá truyền thống tốt đẹp của tộc người và thúc đẩy phát triển du lịch bền vững của địa phương.

### 5. Thảo luận

Để bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của người Pà Thên gắn với phát triển du lịch tỉnh Tuyên Quang đòi hỏi các cấp, các ngành, địa phương và người dân cùng hành động, thực hiện đồng bộ những giải pháp hữu hiệu đảm bảo sự phát triển du lịch bền vững:

*Một là*, bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống của người Pà Thên gắn với quy hoạch phát triển du lịch, xây dựng chiến lược phát triển du lịch văn hóa phù hợp với địa phương. Phát triển du lịch gắn với trách nhiệm của cộng đồng, đề cao vai trò văn hóa bản địa, nâng cao nhận thức cho đồng bào, bảo vệ lợi ích và phát huy vai trò của cộng đồng dân cư địa phương trong quản lý di sản văn hoá và phát triển du lịch, lựa chọn sản phẩm du lịch đặc trưng,...

Hai là, tăng cường quảng bá các giá trị văn hóa và điểm đến di sản văn hoá một cách rộng rãi, đa dạng hóa các hình thức quảng bá và thực hiện liên kết chuỗi giá trị văn hoá theo từng địa phương, theo

các tour du lịch, tuyến du lịch khai thác di sản văn hoá. Thông qua các phương tiện truyền thông đại chúng như các trang mạng xã hội zalo, facebook, youtube, twitter,... để giới thiệu về đặc trưng văn hoá tộc người và sức hấp dẫn của di sản văn hoá tại địa phương.

Ba là, đa dạng hóa sản phẩm du lịch để khai thác đầy đủ giá trị di sản văn hoá của tộc người và kết nối với các di sản văn hóa của các tộc người khác trên địa bàn giúp du khách tìm hiểu sâu hơn, đa dạng hơn bản sắc văn hóa của các tộc trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang. Do đó, cần xây dựng nhiều mô hình du lịch để phát huy giá trị văn hoá truyền thống tốt đẹp của cộng đồng như: du lịch cộng đồng, du lịch làng bản, du lịch nghỉ dưỡng, du lịch trải nghiệm, du lịch cộng đồng,... Đồng thời, cần thiết kế nhiều chương trình trải nghiệm, tìm hiểu các giá trị của nhiều di sản văn hóa của các tộc người khác nhau trên một địa bàn tỉnh trong các tour du lịch, chương trình du lịch,...

Bốn là, xây dựng đội ngũ hướng dẫn viên du lịch là người đồng bào dân tộc Pà Thên tại địa phương đủ về số lượng và đảm bảo trình độ chuyên môn, am hiểu về con người, bản sắc văn hoá của tộc người để truyền bá đầy đủ, đúng đắn, sâu sắc những giá trị di sản văn hoá đến du khách.

Năm là, tăng cường các biện pháp đảm bảo vệ sinh môi trường tại các điểm du lịch, đặc biệt là tại các điểm du lịch cộng đồng như: tăng cường số lượng các thùng rác cho du khách, áp dụng các hệ thống xử lý nước thải, rác thải trong khu di tích, huy động người dân tham gia giữ gìn vệ sinh môi trường và thu gom rác thải tại các điểm du lịch,... Đồng thời, thường xuyên đánh giá và giám sát sự tác động của hoạt động du lịch tới việc bảo tồn giá trị di sản văn hoá và đời sống của người dân tại những điểm du lịch.

### 6. Kết luận

Tiềm năng di sản văn hoá đa dạng, phong phú là nguồn lực văn hoá quan trọng để tỉnh Tuyên Quang xây dựng, phát triển những sản phẩm du lịch đặc trưng và nâng cao chất lượng sản phẩm du lịch đạt tiêu chuẩn quốc gia, tiến tới tiêu chuẩn quốc tế nhằm đáp ứng nhu cầu đa dạng của du khách. Khai thác nguồn lực văn hoá trong phát triển du lịch góp phần thực hiện thành công mục tiêu phát triển du lịch trở thành ngành kinh tế quan trọng, đóng góp chung vào phát triển KT-XH bền vững của tỉnh, trở thành “tỉnh phát triển khá toàn diện, bền vững trong khu vực miền núi phía Bắc”.

**Tài liệu tham khảo**

- Bình, Đ. (2003). Mùa xuân với lễ hội “nhảy lửa” của người Pà Thên. *Tạp chí Dân tộc và Thời đại*, số 51/2003.
- Chung, B. V. (2005). Trang phục truyền thống ở phụ nữ Pà Thên. *Tạp chí Dân tộc và Thời đại*, số 80/2005.
- Cư, H. T. (2005). Tết của người Pà Thên. *Tạp chí của Hội Văn hoá nghệ thuật các dân tộc thiểu số Việt Nam*, số 2/2005.
- Đức, Đ., & Cư, H. T. (2008). Trang phục của người Pà Thên. *Tạp chí Dân tộc và Thời đại*, số 121/2008.
- Hiệp, N. V., Dũng, T., Quyết, H., Xứng, T. T., & Quang, B. N. (2006). *Văn hóa phong tục Pà Thên bảo tồn và phát huy*. Hà Nội: Nxb. Văn hoá dân tộc.
- Hiếu, T. T. (2009). Đôi nét về món ăn và cách chế biến của người Pà Thên. *Tạp chí Dân tộc học*, số 3/2009.
- Hòa, L. A. (2013). Lồng hoa trong đám cưới của người Pà Thên. *Tạp chí Bảo tàng và Nhân học*, số 4/2013.
- Hoa, P. T., & Hạnh, L. T. H. (2021). Nét độc đáo trong tín ngưỡng của dân tộc Pà Thên ở tỉnh Tuyên Quang. *Tạp chí Giáo dục và Xã hội*, số tháng 3.
- Khánh, V. Q., Lịch, H. T., Bình, T., & Hồng, N. X. (2013). *Người Pà Thên ở Việt Nam* (dịch). Hà Nội: Nxb. Thông tấn.
- Nguyễn, K. (2008). Tết mồng 5 tháng năm của người Pà Thên. *Tạp chí Toàn cảnh Sự kiện - Dự luận*, số 214/2008.
- Quang, Đ. T., Thanh, N. N., Thom, Đ. H., & Trang, V. T. (2014). *Văn hóa dân gian dân tộc Pà Thên ở Việt Nam (Quyển 1 và 2)*. Hà Nội: Nxb. Văn hóa Thông tin.
- Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Tuyên Quang. (2010). *Văn hóa truyền thống dân tộc Pà Thên ở Tuyên Quang*. Nxb. Thế giới.
- Sở Văn hóa, Thể thao và Du lịch tỉnh Tuyên Quang. (2019). *Báo cáo tổng hợp kết quả điều tra, khảo sát, thu thập thông tin thực hiện dự án phục dựng lễ hội nhảy lửa của dân tộc Pà Thên, xã Linh Phú, huyện Chiêm Hóa, tỉnh Tuyên Quang*.
- Tỉnh ủy Tuyên Quang. (2020). *Báo cáo chính trị số 558-BC/TU ngày 02/10/2020 của Ban Chấp hành Đảng bộ tỉnh khoá XVI tại Đại hội đại biểu Đảng bộ tỉnh lần thứ XVII, nhiệm kỳ 2020-2025*.
- Tuấn, N. Q. (2004). *Văn hóa truyền thống dân tộc Pà Thên*. Hà Nội: Nxb. Văn hoá dân tộc.
- Vân, H. (2003). Nét đẹp trong trang phục Pà Thên. *Tạp chí Văn hóa*, số 13/2003.

## BẢO TỒN VÀ PHÁT HUY GIÁ TRỊ VĂN HOÁ TRUYỀN THỐNG CỦA NGƯỜI PÀ THÊN GẮN VỚI PHÁT TRIỂN DU LỊCH TỈNH TUYÊN QUANG

Lê Thị Bích Thủy<sup>a</sup>  
Ngô Thu Huyền<sup>b</sup>

<sup>a</sup>Học viện Dân tộc

Email: [lebichthuyhcm@gmail.com](mailto:lebichthuyhcm@gmail.com)

<sup>b</sup>Sở Khoa học và Công nghệ tỉnh Tuyên Quang

Nhận bài: 06/10/2023; Phân biên: 13/10/2023; Tác giả sửa: 19/10/2023; Duyệt đăng: 03/11/2023; Phát hành: 20/11/2023

DOI: <https://doi.org/10.54163/ncdt/239>

Tuyên Quang là tỉnh miền núi phía đông Bắc, có vị trí địa lý, điều kiện tự nhiên thuận lợi và giàu bản sắc văn hoá với sự đa dạng, phong phú của các tộc người. Trong quá trình tồn tại và phát triển, mỗi cộng đồng dân tộc nơi đây đã sáng tạo nên những di sản văn hóa riêng biệt góp phần làm phong phú kho tàng văn hóa dân gian của các dân tộc Việt Nam. Trong đó, người Pà Thên là một trong những dân tộc thiểu số rất ít người trên địa bàn tỉnh Tuyên Quang vẫn bảo tồn được nhiều nét văn hoá truyền thống đặc sắc của cộng đồng. Bài viết tập trung nhận diện những giá trị di sản văn hoá truyền thống tốt đẹp của người Pà Thên ở tỉnh Tuyên Quang và đề xuất những giải pháp bảo tồn, phát huy các giá trị di sản văn hoá truyền thống tốt đẹp của người Pà Thên của gắn với phát triển du lịch tỉnh Tuyên Quang.

**Từ khóa:** Phát huy giá trị văn hoá; Người Pà Thên; Phát triển du lịch; Tỉnh Tuyên Quang.